

دانشگاه تهران
مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی
بخش جمعیت‌شناسی

((بیکاری و کم‌کاری در ایران))

از

فرخ امین زاده

بررسی شماره سه

شهریور ۱۳۴۹

موضوع طرح شماره ۱۶۲۰۱ سازمان برنامه :

بررسی خصوصیات دموگرافیک ، اجتماعی و اقتصادی جمعیت ایران براساس سرشماری سال ۱۳۴۵

(بررسی شماره ۱۸ براساس فرم چهار طرح تصویبی)

پیش‌گفتار

—————

تجزیه و تحلیل نتایج سرشماریهای جمعیتی، امروزه یکی از مهمترین ابزار برنامه ریزی اجتماعی و اقتصادی است. اهمیت تجزیه و تحلیل نتایج سرشماریها که بصورت ارقام عرضه میشود اولین بار در کفرانسهایی دموگرافیک منعقد در آمریکا لاتین (۱۹۵۹) و آسیا (۱۹۶۰) بوسیله سازمان ملل متحد عنوان گردیده و حتی قسمت امور اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل نیز نشریه جامعی تحت مشخصات ۳۶ / ST / SOA / Serie A درباره برنامه و مراحل آنالیز سرشماریها منتشر ساخت.

کشورهایی که حتی دارای یک سرشماری هستند بوسیله اجرای این برنامه میتوانند به شناخت بهتر کشور خود از منظر جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی کمک نمایند. این کار بوسیله بخش جمعیت شناسی موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در مورد اولین سرشماری کشور انجام یافت و در حقیقت تصویری گویا از جمعیت ایران در سال ۱۳۳۵ بدست داد. مقارن اتمام انتشار نتایج سرشماری سال ۱۳۴۵ کشور بخش جمعیت شناسی موسسه با استفاده از کمکهای مالی سازمان برنامه به تجزیه و تحلیل این سرشماری مبادرت نمود. در این تجزیه و تحلیل برای هر یک از عناوین مورد بررسی دو جنبه مراعات شده است.

اول مطالعه ساختمان و خصوصیات جامعه آماری مربوط به هر یک از عناوین در سال ۱۳۴۵ و سپس بررسی تحول امر مورد نظر طی ده ساله ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۵، اهمیت بررسی این تحول بیشتر در این است که قسمت بزرگی از دوران انتقال اجتماعی و اقتصادی اخیر ایران را در بر میگیرد و با ارائه مظاهر و شئون کمیته این تحولات، ارزشیابی آنها را آسان تر میکند.

در این سلسله مطالعات نه فقط به ارقام و اعداد مطلق توجه گردیده بلکه نسبتها و اهمیتهای نسبی نیز که نمایندگی ساختمان و بافتهای جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی است ملحوظ بوده است.

بررسی حاضر که در بخش جمعیت شناسی بوسیله آقای فرخ امین زاده انجام شده به موضوع بیکاری و کم کاری در ایران اختصاص دارد و امید است در موارد مربوط که بدون شک فراوان پیش میآید - مورد استفاده علاقمندان و صاحب نظران قرار گیرد. در اجرای این بررسی همکاریهای آقایان پرویز ظاهری - محمد میرزائی و مجید مقتدری نیز نقش موثر و بزرگی داشته است.

در خاتمه لازم میدانم از توجه و کمکهای مالی سازمان برنامه که بدون آنها انجام این سلسله مطالعات میسر نمیبود تشکر نمایم.

مهدی امانی

دانشیار دموگرافی دانشگاه تهران و

مدیر بخش جمعیت شناسی موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی

بیکاری و کم کاری

بیکاری و کم کاری دو پدیده مهم اقتصادی هستند که در این بررسی مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند . بیکاری پدیده ای است مرکب . که تعریف و اندازه گیری آن با دشواریهای زیاد مواجه است زیرا به دلایل متعددی افراد ممکن است در اجتماع فعالیت نداشته باشند . بنابراین تنها به دسته ای از آنان میتوان کلمه "بیکار" را اطلاق کرد و تشخیص اینگونه افراد از طریق تعاریفی است که در کشورهای مختلف برای شناخت بیکاری بکار برده میشود . بهر حال بیکاران جزئی از جمعیت فعال هستند که بعلمت نبودن امکان اشتغال "در جستجوی کار" هستند و هر چند تعداد آنان زیاد نباشد باز محسوس تر از سایر افراد اجتماع هستند . بیکاری ممکن است در اثر نوسانات تولید ، تغییر در ساخت و روشهای تولید و عقب ماندگی اقتصادی باشد . علل بیکاری هر چه باشد و یا هر تعبیر و تفسیری از آن بعمل آید چندان مهم نیست ، ولی مسأله قابل توجه اینست که افرادی وجود دارند که تمایل به کار کردن دارند و میخواهند در جامعه فعال باشند ، اما بعللی نمی توانند کار پیدا کنند . در طول قرن ۱۹ و در قرن بیستم تا آغاز جنگ دوم جهانی میزان بیکاری در کشورهای صنعتی قابل توجه بوده است . در این کشورها تحول اقتصادی بطور متناوب و بصورت ادواری بین رکود و رونق قرار داشت ، در زمانی که اقتصاد از رونقی برخوردار بود میزان بیکاری رو به کاهش میگذاشت و در مواقعی که رکود حکمفرما بود تعداد بیکاران افزون میشد . بدین ترتیب مسأله اشتغال در مسیر تازه ای قرار میگیرد و در عین حال جنبه اجتماعی بخود را همچنان حفظ می کند . در دوره های بحران اقتصادی دولت ها سعی میکردند هر چه زودتر در امر بیکاری مداخله کنند و دلیل این امر بیشتر سیاسی بود تا اجتماعی . در همه کشورها مقامات مسئول سعی و تلاش میکردند که ابتدا به کمک بیکاران و خانواده آنها بسمتایند و سپس با خود بیکاری به مبارزه پردازند

زیرا اطلاعات در زمینه جمعیت فعال مخصوصاً "عرضه و تقاضای نیروی انسانی بسیار محدود و حتی در حد حدس و تقریب بوده

بالاخره امروز در اثر بررسیها و تحقیقات متعددی که در زمینه نیروی انسانی مخصوصاً "در باره بیکاری انجام گرفته، بالاخص نظرات کینز دانشمند اقتصاددان معروف انگلیسی نشان داده است که بیکاری یکی از مشخص کننده های اقتصادی است و از این طریق میتوان اوضاع و احوال اقتصادی کشورها را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد - بدین ترتیب بیکاری رابطه ای با سرمایه گذاری پیدا میکند و در کشورهایی که اقتصاد آنها از یک دوران شکوفان برخوردار است میزان بیکاری خیلی محدود است.

در این بررسی که مبتنی بر اطلاعات سرشماری سال ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ است آمارهای بیکاری مورد تجزیه و تحلیل قرار داده میشود و تحولات و تغییرات آنها در فاصله ده سال گذشته نشان داده خواهد شد.

بیکاری در ایران

همانطور که قبلاً نیز ذکر شد بیکاران افرادی از جمعیت فعال هستند که سن آنها از حد معینی تجاوز کرده و شاغل هیچگونه شغلی نیستند و در جستجوی کاری با مزد میباشند. در بین بیکاران افرادی وجود دارند که هرگز شغلی به آنان واگذار نشده و برای اولین بار وارد بازار کار میشوند.

خصوصیات اینگونه افراد غالباً "مجزا از سایر بیکاران در آمارهای اشتغال ارائه میشود. افرادی که در یک مقطع زمانی معین مثلاً "موقع سرشماری یا آمارگیری، بعللی از قبیل بیماری ساده یا آمادگی برای یک شغل جدید بیکار موقت باشند و پس از مرخصی بدون حقوق استفاده نمایند جزء بیکاران محسوب میشوند.

طبق تعاریف سرشماری در ایران به افرادی میتوان بیکار اطلاق کرد که " دو هفته قبل از مراجعه ماه مور سرشماری به علت عدم اقتضا، فصل بیکار (۱) کو یا اصولاً " بیکار در جستجوی کار بوده اند " .

در سال ۱۳۳۵ جمعیت فعال کشور بالغ بر ۶۷۰۶۷ هزار نفر بود که از این عده ۵۴۹۱ هزار نفر مرد و ۵۷۶ هزار نفر بقیه زن بودند . از جمعیت فعال کشور در سال مزبور ۱۵۹ هزار نفر بیکار بودند که تعداد مردان بیـــــکار ۱۵۷ هزار و زنان دو هزار نفر بوده است . میزان بیکاری در سال ۱۳۳۵ در حدود ۲/۶ درصد بود که میزان بیکاری مردان ۲/۸ درصد و زنان ۰/۳۴ درصد بوده است .

در سال ۱۳۴۵ جمعیت فعال کشور به ۷۸۴۰ (۲) هزار نفر افزایش پیدا کرد . از این عده ۶۸۰۷ هزار نفر مرد و ۱۰۳۳ هزار نفر بقیه را زنان تشکیل میدادند . با عبارت دیگر در این فاصله جمعیت فعال کشور ۲/۶ درصد در سال رشد داشته است . تعداد بیکاران در سال ۱۳۴۵ بالغ بر ۲۸۴/۲ هزار نفر بوده است از این عده ۲۶۳/۶ هزار نفر مرد و ۲۰/۶ هزار نفر بقیه را زنان تشکیل میدادند . بدین ترتیب میزان بیکاری در سال ۱۳۴۵ برای زنان و مردان به ۳/۶ درصد رسیده که میزان بیکاری مردان ۳/۸ درصد و زنان ۱/۹۹ درصد بوده است . ۴

- (۱) چون در سرشماری سال ۱۳۳۵ تنها اطلاعات در مورد بیکاران در جستجوی کار گزارش گردیده است بنابراین تجزیه و تحلیل در این باره به بیـــــکاران در جستجوی کار محدود میشود .
- (۲) جمعیت فعال فوق شامل جمعیت ساکن . متحرک و عشایری است .

جدول زیر تحول بیکاری را در کشورهای مختلف دنیا نشان میدهد :

نام کشور	سال	درصد بیکاری
کانادا	۱۹۵۹	۶ درصد
	۱۹۶۸	" ۴/۸
شیلی	۱۹۵۴	" ۷/۴
	۱۹۶۷	" ۶/۱
پورتوریکو	۱۹۵۹	۱۳/۸
	۱۹۶۷	۱۲/۲
ایالات متحده آمریکا	۱۹۵۹	۵/۵
	۱۹۶۸	۳/۶
ژاپن	۱۹۵۹	۱/۵
	۱۹۶۶	۰/۹
اتریش	۱۹۵۹	۴/۶
	۱۹۶۸	۲/۹
ایتالیا	۱۹۵۹	۵/۶
	۱۹۶۸	۳/۵
انگلستان	۱۹۵۹	۲/۲
	۱۹۶۸	۲/۵
ایران	۱۹۵۶	۲/۶
	۱۹۶۶	۳/۶

(۱) مأخذ این اطلاعات به استثنای ارقام مربوط به ایران
نشریات دفتر بین‌المللی کار است .

يك مطالعه سطحی از ارقام فوق بخوبی نوسانات میزان بیکاری را در کشورهای مختلف دنیا روشن مینماید. این اختلافات در بین کشورها بیشتر ناشی از - مفاهیم و تعاریفی است که در مورد بیکاری بکار برده میشود. با وجود اختلاف نظرهایی که در مورد روشهای اندازه گیری بیکاری در کشورهای مختلف وجود دارد خیلی دشوار است حدودی برای بیکاری تعیین کرد. سرویلیام بوریج مشخص کرد که حدپائین بیکاری نیل به "اشتغال کامل در جامعه آزاد" است او در سال ۱۹۴۴ این میزان را ۳ درصد پیشنهاد کرده بود. امروزه نسبت ۱/۵ درصد بیکاری جمعیت فعال نمیتواند مبین عقب ماندگی اقتصادی در یک کشور شناخته شود. بعلاوه مفهوم هر نوع درصدی از بیکاری باید بر مبنای تجزیه و تحلیل دقیق ساخت بیکاری که شامل توزیع بیکاران بر حسب مناطق - مشاغل، بخشهای عمده فعالیت اقتصادی، سن بیکاران، مدت بیکاری و غیره است قرار داده شود. بنابراین در اینجا ابتدا به تجزیه و تحلیل بیکاری از نظر توزیع جغرافیائی می پردازیم و سپس سایر خصوصیات ساخت بیکاری را مورد تجزیه و تحلیل قرار میدهم.

توزیع جغرافیائی بیکاری

در سال ۱۳۳۵ در حدود ۱۷۲۳/۷ هزار نفر از جمعیت فعال در شهرها بفعالیت اشتغال داشتند که از این عده ۱۷۰۵ هزار نفر مرد و بقیه ۱۸/۷ - هزار نفر زن بودند. از جمعیت فعال شهری در سال مذکور ۸۵/۴ هزار نفر بیکار بودند که ۸۴ هزار نفر آنها مرد و ۱/۴ هزار نفر بقیه را زنان تشکیل میدادند میزان بیکاری مردان ۴/۹ درصد و زنان ۷/۰ درصد بود. همچنین ۱۷۳ - هزار نفر از جمعیت فعال کشور در روستا سکونت داشتند که از این عده ۳۷۸۵ - هزار نفر مرد و ۳۸۸ هزار نفر زن بودند. از جمعیت فعال روستائی

در سال ۱۳۳۵ تعداد ۷۲/۹ هزار بیکار بودند و ۷۲ هزار نفر از بیکاران روستائی مرد و ۹/۰ هزار زن بوده اند .

در سال ۱۳۴۵ از نظر بیکاری تغییراتی به وقوع پیوسته ، بدین معنی که از میزان بیکاری مردان شاغل در شهرها کاسته شده ، در حالی که بیکاری زنان شهری و مردان و زنان روستائی افزایش را نشان میدهد . در سال مذکور از ۲۵۷۴ هزار نفر مردان فعال شهرنشین ۱۲۵ هزار نفر بیکار بودند یا به عبارت دیگر میزان بیکاری ۸/۴ درصد بوده . میزان بیکاری — زنان شهری از ۷/۰ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۹/۲ درصد در سال ۱۳۴۵ افزایش یافته . همینطور بیکاری مردان روستائی که در سال ۱۳۳۵ بالغ بر ۹/۱ درصد بود به حدود ۳ درصد در سال ۱۳۴۵ افزایش پیدا کرد . میزان بیکاری زنان نیز که در سال ۱۳۳۵ در یک حد بسیار ناچیزی بود (۲/۰ درصد) در سال ۱۳۴۵ به ۴/۱ درصد رسید .

جدول زیر میزان بیکاری زنان و مردان را در نقاط شهری و روستائی کشور در سال ۱۳۴۵ نشان میدهد :

توزیع جغرافیائی	جمعیت فعال	بیکاران	درصد بیکاری
<u>نقاط شهری</u>			
مردان	۲۵۷۴ هزار	۱۲۵ هزار	۸/۴
زنان	۳۲۹ "	۹/۸ "	۹/۲
<u>نقاط روستائی</u>			
مردان	۴۴۹۶ هزار	۱۳۸ هزار	—/۳
زنان	۷۲۵ "	۱۰/۸ "	۴/۱

توزیع جغرافیائی جمعیت فعال و بیکاران در سال ۱۳۳۵

توزیع جغرافیائی	جمعیت فعال	بیکاران	درصد بیکاری
<u>نقاط شهری</u>			
مردان	۱۷۰۵ هزار	۸۴ هزار	۴/۹
زنان	۱۸/۷ "	۱/۴ "	۰/۷
<u>نقاط روستائی</u>			
مردان	۳۷۸۵ هزار	۷۲ هزار	۱/۹
زنان	۳۸۸ "	۱/۹ "	۰/۲

توزیع بیکاری برحسب مناطق مختلف و برحسب جنس

میزان بیکاری در استانها و فرمانداریهای کل کشور نوسانات زیادی دارد و تغییراتی که در فاصله ده سال گذشته در این مناطق بوجود آمده است ، کاملاً متفاوتست . میزان بیکاری مردان شهرنشین در بعضی استانها مانند گیلان ، مازندران و آذربایجان شرقی بطور محسوس تقلیل پیدا کرده . در حالی که در استانهای مازندران ، خوزستان ، کرمان ، اصفهان ، کردستان و سیستان و بلوچستان ، میزان بیکاری افزایش یافته است .

در استانهای مرکزی ، آذربایجان غربی ، کرمانشاهان ، خراسان میتوان گفت که میزان بیکاری تا حدودی ثابت مانده و تغییرات چندانی نکرده است . جدول زیر میزان بیکاری مردان شهرنشین را در استانها و فرمانداریهای کل کشور در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ نشان میدهد .

توزیع میزان بیکاری مردان شهرنشین در استانها و فرمانداریهای کل در
سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ و تغییرات آن در فاصله ده سال

تغییرات	درصد بیکاری ۱۳۴۵	درصد بیکاری ۱۳۳۵	استان و فرمانداریکل
—	۴/۵	۴/۵	استان مرکزی
—۲/۲	۳/۸	۶/—	" گیلان
—۰/۷	۳/۴	۴/۱	" مازندران و گرگان
—۰/۸	۴/۳	۵/۱	" آذربایجان شرقی
+ ۰/۶	۴/۷	۴/۱	" " غربی
—۰/۱	۵/۸	۵/۹	" کرمانشاهان
+ ۲/۴	۷/۱	۴/۷	" فارس و بنادر
+ ۱/۲	۱۰/۹	۹/۷	" خوزستان و لرستان
+ ۳/۶	۵/۳	۱/۷	" کرمان
—	۳/—	۳/—	" خراسان
+ ۱/—	۳/۱	۲/۱	" اصفهان و یزد
+ ۱/۴	۴/۹	۳/۵	" کردستان
+ ۰/۹	۴/۲	۳/۳	" سیستان و بلوچستان

هرچند که در نقاط شهری تغییرات میزان بیکاری مردان زیاد چشمگیر
نبوده و حتی در برخی از استانها میزان آن تا حدودی ثابت بوده ولی در —
نقاط روستائی میزان بیکاری مردان در فاصله ده سال کاملاً افزایشی را نشان
میدهد و در بعضی از استانها مانند استان فارس و بنادر استان کرمان
و سیستان و بلوچستان افزایش بیکاری قابل توجه است ، در حالیکه در —
آذربایجان شرقی و غربی افزایش بیکاری چندان زیاد نمی باشد .

جدول زیر تحولات بیکاری مردان روستائی در فاصله سالهای ۱۳۳۵

و ۱۳۴۵ نشان میدهد.

استان و فرمانداریکل	درصد بیکاری ۱۳۳۵	درصد بیکاری ۱۳۴۵	تغییرات
استان مرکزی	۲/۸	۴/۳	+۱/۵
" گیلان	۱/۳	۱/۸	+۰/۵
" مازندران و گرگان	۱/۱	۱/۴	+۰/۴
" آذربایجان شرقی	۲/۸	۳/—	+۰/۲
" " غربی	۱/۴	۱/۵	+۰/۱
" کرمانشاهان	۲/۳	۲/۸	+۰/۵
" فارس و بنادر	۲/۲	۶/۹	+۴/۷
" کرمان	۱/۴	۵/۹	+۴/۵
" خراسان	۱/۸	۲/۷	+۰/۹
" اصفهان و یزد	۰/۹	۲/۳	+۱/۴
" کردستان	۱/۰۲	۱/۶۰	+۰/۵۳
" سیستان و بلوچستان	۰/۹۶	۵/۷	+۴/۷۴
" خوزستان و لرستان	۲/۷	۴/۹	+۲/۲

میزان بیکاری زنان در استانهای مختلف کشور، درجه در شهرها و چه در روستاها دستخوش دگرگونی زیاد شده است و در فاصله ده سال اخیر در — بیشتر استانها روبه فزونی گذارده است. افزایش بیکاری زنان را میتوان چنین توجیه کرد که در گذشته زنان تمایل زیادی به شرکت در فعالیتهای اقتصادی از خود نشان نمیدادند ولی در اثر تحولات اجتماعی که در سالهای اخیر به

وقوع پیوسته موجب گردیده است که تعداد زیادی از زنان در شهرها و روستاها به بازار کار روی آورند و چون امکانات اشتغال زیاد نبوده، نتوانسته است کلیه عرضه نیروی انسانی را جذب نماید در نتیجه تعدادی از آنان بیکار شده اند. جدول زیر توزیع بیکاران زن را در نقاط شهری و روستائی استانها و فرمانداریهای کل کشور نشان میدهد.

استان و فرمانداری کل	مناطق شهری			مناطق روستائی		
	درصد بیکاری ۱۳۴۵	تغییرات	درصد بیکاری ۱۳۳۵	درصد بیکاری ۱۳۴۵	تغییرات	درصد بیکاری ۱۳۳۵
استان مرکزی	۰/۷	۳/۱	+۲/۴۰	۱/۸	۱/۱	-۰/۷۰
" گیلان	۱/۱۷	۵/۶	+۴/۴۳	۰/۰۷	۰/۲۱	+۰/۱۴
" مازندران	۰/۱۱	۲/۴	+۲/۲۹	۰/۰۴	۰/۷۲	+۰/۶۸
" آذربایجان شرقی	۰/۸۳	۰/۸۷	+۰/۰۴	۰/۴۷	۱/۱	+۰/۶۳
" " غربی	۰/۷۵	۳/۴	+۲/۶۵	۰/۴۵	۲/۲	+۱/۷۵
" کرمانشاهان	۱/۳۵	۴/۲	+۲/۸۵	۴/۵۹	۰/۸۹	+۰/۳۰
" فارس و بنادر	۱/۹	۴/۶	+۲/۷۰	۰/۳۴	۶/۸	+۶/۴۶
" خوزستان و لرستان	۲/۹۶	۶/۵	+۳/۵۴	۰/۴۸	۵/۱	+۴/۶۲
" کرمان	۰/۰۵	۵/۳	+۵/۲۵	۰/۱۶	۵/۳	+۵/۱۴
" خراسان	۰/۵۷	۲/۶	+۲/۰۳	۰/۱۹	۱/۹	+۱/۷۱
" اصفهان و یزد	۰/۱۴	۰/۹۴	+۰/۸۰	۰/۰۴	۰/۵۹	+۰/۵۵
" کردستان	۰/۲۳	۰/۹۹	+۰/۷۶	۰/۱۵	۰/۷۷	+۰/۶۲
" سیستان و بلوچستان	۰/۰۹	۲/۴	+۲/۳۱	۰/۰۹	۸/۱	۸/۰۱

بطوریکه از جدول فوق استنباط میشود در نقاط شهری بیکاری زنان بیشتر در استانهای کرمان، گیلان، خوزستان، فارس و کرمانشاهان است. در حالی که در نقاط روستائی بیشترین درصد بیکاری در استانهای سیستان و بلوچستان، فارس و بنادر و کرمان بوده است.

توزیع بیکاران برحسب مشاغل

میزان بیکاری برحسب مشاغل متغیر بوده بطوریکه حداقل بیکاری در مشاغل مدیریت و امور اداری بوده و حداکثر درصد بیکاران نیز برای مشاغل غیر قابل طبقه بندی مشاهده شده . میتوان گفت بیکاری برای مشاغل فنی و حرفه ای و خدمات نیز در حد پائین تری قرار داشت . مسأله دیگر اینست که یک نوع هماهنگی از نظر بیکاری برای زنان و مردان وجود داشت و درصد بیکاران مردان و زنان برحسب مشاغل کاملاً با همدیگر مطابقت میکرد . جدول زیر توزیع بیکاران را در سال ۱۳۴۵ - برای مردان و زنان برحسب مشاغل نشان میدهد :

توزیع مردان و زنان شاغل و بیکار برحسب مشاغل عمده
در سال ۱۳۴۵ (۱)

زن			مرد			مشاغل عمده
% بیکاری	بیکاری	شاغلین	% بیکاری	بیکاران	شاغلین	
۱/۴	۷۴	۵۲۱۶۹	۱/-	۱۵۳۳	۱۵۰۷۷۵	مشاغل حرفه ای و فنی
—	—	۳۸۹	۰/۵	۶۳	۱۱۵۴۸	مدیریت و امور اداری
۰/۲	۳۰	۱۳۷۲۲	۱/۷	۱۴۹۸	۱۸۷۴۲۶	امور دفتری و مشاغل وابسته
۰/۹	۵۲	۵۵۳۳	۱/۳	۶۹۷۷	۴۹۹۳۴۵	فروش و مشاغل وابسته
۰/۳	۳۵۷	۱۱۲۲۷۳	۱/۳	۵۲۵۷	۳۹۸۵۰۸	خدمات و مشاغل وابسته
۰/۴	۸۸۱	۲۰۰۸۴۶	۱/۲	۳۵۵۴۸	۲۹۳۷۰۳۰	مشاغل وابسته به کشاورزی
۰/۲	۶۸۹	۵۰۸۶۲۵	۲/۴	۳۷۷۴۴	۱۵۲۲۹۵۶	مشاغل وابسته به صنعت
۴۴/۵	۷۳۶۹	۱۶۴۳۶	۴۳/۸	۱۰۵۴۷۸	۲۴۰۸۲۵	مشاغل غیر قابل طبقه بندی

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد بیشتر بیکاران را افرادی تشکیل میدادند که از نظر طبقه بندی مشاغل شغل مشخص نداشتند و این وضع در بین مردان و زنان کاملاً حکمفرما بوده است .

توزیع بیکاران از نظر مشاغل حاکی براین است که بیش از ربع مردان بیکار را افرادی تشکیل می‌دادند که برای اولین بار وارد بازار کار شده بودند و نسبت زنان آماده بکار جدید کاملاً قابل توجه بوده و از نصف زنان بیکار تجاوز میکرد و این امر بخوبی مؤید این است که زنان بیش از پیش تمایل به فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی از خود نشان می‌دهند و این گرایش شدید زنان به فعالیت‌های تولیدی باید درپیش‌بینی‌های عرضه نیروی انسانی کاملاً مورد توجه قرار گیرد و این ذخیره نیروی انسانی که مدت‌ها مورد استفاده قرار نگرفته بود اینک برای فعالیتهای تولیدی بتدریج آماده میشود.

توزیع درصد بیکاران برحسب مشاغل عمده برای مردان و زنان در سال ۴۵

مشاغل عمده	درصد بیکاران (مرد)	درصد بیکاران (زن)
مشاغل حرفه‌ای و فنی	۰/۶	۰/۳
مدیریت و اموراتاری	—	—
امور فتری و مشاغل وابسته	۰/۵	۰/۱
فروش و مشاغل وابسته	۲/۶	۰/۲
خدمات و مشاغل وابسته	۱/۹	۱/۷
مشاغل وابسته به کشاورزی	۱۳/۵	۴/۴
مشاغل وابسته به صنعت	۱۴/۴	۳/۴
مشاغل غیر قابل طبقه‌بندی	۴۳/۸	۳۵/۷
آماده به کار جدید	۲۶/۳	۵۴/—
جمع	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

از نقطه نظر توزیع درصد بیکاران برحسب مشاغل عمده در نقاط شهری —

حد اکثر درصد بیکاران در جستجوی کار راجه برای زنان و چه برای مردان افرادی تشکیل می‌دادند که در مشاغل غیر قابل طبقه‌بندی بودند و میتوان گفت کسانی بودند که فاقد مهارت و تخصص لازم بوده در نتیجه نتوانسته بودند برای خود

کاری پیدا کنند ، درحالیکه میزان بیکاری در مشاغل فنی و حرفه ای بسیار ناچیز بود مخصوصاً در مورد زنان که در حدود ۱ در هزار بوده . جدول زیر توزیع میزان بیکاری را بر حسب مشاغل عمده در نقاط شهری برای زنان و مردان در سال ۱۳۴۵ نشان میدهد .

توزیع بیکاری بر حسب مشاغل عمده برای زنان و مردان در سال ۱۳۴۵ در مناطق

شهری

زن			مرد			مشاغل عمده
% بیکاری	بیکاران	شاغلین	% بیکاری	بیکاران	شاغلین	
۰/۱	۶۴	۴۸۴۸۸	۱/—	۱۱۸۶	۱۱۴۱۰۵	مشاغل حرفه ای و فنی
—	—	۳۷۶	۰/۶	۶۳	۱۰۷۵۰	مدیریت و اموراتاری
۰/۲	۳۰	۱۳۵۰۰	۱/۴	۱۳۷۷	۱۷۲۸۲۲	امور فتری و مشاغل وابسته
۱/۱	۴۲	۳۷۵۶	۱/۵	۵۴۳۱	۳۷۳۹۰	فروش و مشاغل وابسته
۰/۳	۲۲۲	۸۵۷۲۱	۱/۴	۳۴۸۸	۲۵۵۲۱۴	خدمات و مشاغل وابسته
۰/۷	۵۷	۸۵۵۱	۲/۳	۴۳۰۰	۱۸۹۷۷۸	مشاغل وابسته به کشاورزی
۰/۳	۳۴۸	۱۳۸۶۷	۲/۲	۲۷۸۰	۱۰۰۵۰۷۰	" به صنعت "
۴۲/۴	۳۵۴۸	۸۳۷۳	۲۸/۵	۵۲۹۰۷	۱۸۵۳۸۳	" غیر قابل طبقه بندی "

از نقطه نظر توزیع بیکاران بر حسب مشاغل در نقاط شهری بطوریکه جدول زیر نشان میدهد بزرگترین درصد را برای زنان و مردان افرادی تشکیل میدهند که از نقطه نظر طبقه بندی مشاغل قابل طبقه بندی نیستند و نسبت مردان ۴۲/۳ درصد و زنان ۳۶ درصد کل بیکاران را تشکیل میدهند . مسئله مهم و قابل توجه اینست که در حدود ۵۶ درصد بیکاران زن را افراد آماده بکار تشکیل میدهند و این خود مبین فشار نیروی کار جدید زنان به بازار کار است درحالیکه نسبت مردانی که برای اولین بار وارد بازار کار میشوند نسبت به زنان بسیار کم است

ونزدیک به ۲۷ درصد بیکاران مرد میباشد. جدول زیر توزیع بیکاران مرد وزن شهری را برحسب مشاغل عمده و آماده بکار جدید در سال ۱۳۴۵ نشان میدهد:

مشاغل عمده	درصد بیکاران (مرد)	درصد بیکاران (زن)
مشاغل حرفه ای و فنی	۰/۹	۰/۷
مدیریت و اموراتی	۰/۱	—
امور فتری و مشاغل وابسته	۱/۱	۰/۳
فروش و مشاغل وابسته	۴/۳	۰/۴
خدمات و مشاغل وابسته	۲/۸	۲/۳
مشاغل وابسته به کشاورزی	۳/۴	۰/۶
مشاغل وابسته به صنعت	۱۷/۴	۳/۶
مشاغل غیر قابل طبقه بندی	۴۲/۳	۳۶/۲
آماده به کار جدید	۲۷/۶	۵۶/—
جمع	۱۰۰	۱۰۰

بیکاری در روستاهای کشور نیز شباهت زیادی به ساخت بیکاری در شهرها دارد از یکسو درصد بیکاران که از نظر مشاغل غیر قابل طبقه بندی میباشد زیاد است و از سوی دیگر تازه واردین به بازار کار مخصوصاً در مورد زنان قابل توجه میباشد. مسأله دیگر اینکه درصد بیکاران مشاغل وابسته کشاورزی بسیار زیاد است بطوریکه درصد بیکاران کشاورز مرد ۲۲/۶ درصد و زنان ۷/۶ میباشد. باید توجه داشت که در اغلب روستاهای کشور بجای بیکاری کمکاری حکم فرماست که به موقع خود به بحث در این باره خواهیم پرداخت و این امر از هر لحاظ شایان توجه است که باید بررسی دقیق و عمیق در این باره

۳۶۳۱۷ نفر بیکار بودند و میزان بیکاری ۱٪ بود. در بخش صنعت تعداد افرادی که فعالیت داشته بالغ بر ۱۴۲۴۶۱ نفر بود که ۳۴۰۲۷ نفر آنها بیکار بودند و بدین ترتیب میزان بیکاری در بخش صنعت به ۲/۳ در صد میرسید. همچنین شاغلان بخش خدمات ۱۷۹۸۹۲۴ نفر تعیین گردیده بود و تعداد بیکاران ۱۲۳۶۷۲ نفر بود و میزان بیکاری در این بخش ۶/۸ درصد بوده.

در مورد زنان میتوان گفت که حداقل بیکاری در بخش صنعت بود زیرا از ۵۳۵۰۹ نفر شاغلان در این بخش تنها ۷۰۰ نفر بیکار بودند و با بعبارت دیگر میزان بیکاری ۱/۰ درصد بود. در بخش کشاورزی نیز میزان بیکاران زن بسیار اندک بود بطوریکه از ۲۶۶۳۴ نفر زن شاغل در بخش کشاورزی ۸۹۸ نفر بیکار بودند و میزان بیکاری نیز ۳/۰ درصد بود. در بخش خدمات مانند مردان تعداد زنان بیکار زیاد بود بطوریکه از ۲۰۷۱۱ نفر زنان فعال در بخش خدمات ۱۹۹۲۵۶ نفر شاغل ۷۸۵۴۰ نفر بیکار بودند و میزان بیکاری نیز ۳/۷ درصد بود.

توزیع بیکاران بر حسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در استانها و فرمانداریهای کل
الف - توزیع بیکاری بر حسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط شهری

بررسی ارقام و اطلاعات سرشماری در مورد بیکاری بر حسب فعالیتها
عمده اقتصادی نشان میدهد که حداقل بیکاری مردان در بخش کشاورزی در فرمانداری کل ایلام و در مرحله بعدی به ترتیب در استان کرمان و فرمانداری کل چهارمحال بختیاری بوده است و از این نظر استان خوزستان و فرمانداری کل بویراحمدی و کهگیلویه در حد اکثر میزان قرار داشت. البته باید توجه داشت

که میزان بیکاری مردان در بخش کشاورزی در نقاط شهری استانها و فرمانداریکل کشور پراکندگی زیاد داشت که از ۱۴٪ درصد تا ۷/۵ درصد متغیر بود. از نقطه نظر توزیع بیکاری مردان در بخش صنعت در استانهای مختلف به استثنای استان خوزستان که در این استان به خاطر افزایش خودکاری در تولید نفت میزان بیکاری در حال افزایش است يك نوع هماهنگی وجود دارد و میزان بیکاری در يك سطح بالاتر قرار دارد بطوریکه در فرمانداریکل بنادر و جزایر عمان ۹/۲۸ درصد و در بویراحمد و کهکیلویه به حدود ۱۶ درصد افزایش پیدا میکند.

میزان بیکاری مردان در بخش خدمات بالنسبه در بین استانهای کشور سطحش تا حدودی بالاتر از بخش دیگر است بطوریکه از ۲/۷ درصد در استان خراسان به ۶/۳۹ درصد در استان کرمانشاهان تغییر پیدا میکند. حداکثر میزان بیکاری مردان در بخش خدمات در استان خوزستان است که در حدود ۱۴/۸۰ درصد میباشد. فرمانداریکل بویراحمد و کهکیلویه در مرحله بعدی قرار دارد که میزان بیکاری در آن ۱۲/۵۷ درصد میباشد. جدول زیر توزیع بیکاری - مردان را در بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط شهری استانها و فرمانداریکل کل کشور نشان میدهد :

بخشهای عمده فعالیت اقتصادی	کشاورزی	صنعت	خدمات
استان مرکزی	۳/۵۴	۱/۹۲	۴/۷۱
گیلان	۲/۴۱	۱/۱۵	۴/۱۱
مازندران	۱/۲۱	۱/۳۸	۳/۶۵
آذربایجان شرقی	۲/۱۱	۱/۵۲	۴/۸۱
" غربی	۲/۲۷	۲/۲۱	۴/۶۸
کرمانشاهان	۴/۳۸	۲/-	۶/۳۹
خوزستان	۷/۲۷	۶/۱۵	۱۴/۸۰
فارس	۳/۱۹	۳/۲۱	۶/۸۳
کرمان	۰/۵۱	۰/۷۵	۴/۷۲
خراسان	۱/۷۱	۱/۲۴	۲/۷۵
اصفهان	۰/۶۴	۰/۹	۴/۱۳
کردستان	۱/۶۲	۱/۳۹	۴/۸۷
همدان	۱/۸۸	۲/۹۱	۳/۸۸
لرستان	۳/۳۸	۳/۷۵	۵/۷۲
سیستان و بلوچستان	۲/۹۷	۱/۱۶	۴/۲۱
فرمانداریکل سمنان	۰/۷۵	۱/۰۸	۲/۲۳
بنادر و جزایر بحر عمان	۶/۴۹	۹/۳۸	۱۰/۷۷
چهارمحال و بختیاری	۰/۸۰	۱/۷۴	۶/۷۸
بنادر خلیج فارس	۱/۳۷	۱/۸۷	۶/۳۶
بویراحمد و کهکیلویه	۷/۵۰	۱۵/۷۹	۱۲/۵۷
ایلام	۰/۱۴	۰/۴۲	۴/۶۵

در نقاط شهری استانها و فرمانداریهای کل بیکاری زنان در بخشهای —

عمده فعالیت اقتصادی نسبت به مردان بسیار ناچیز است بطوریکه در —
بخش کشاورزی حداکثر میزان بیکاری در استان فارس است که در حدود
۵ درصد میباشد. در حالیکه در استان کردستان، فرمانداری کل سمنان
و بنادر و جزایر عمان، بنادر خلیج فارس، بویراحمدی و کهکیلویه و ایلام
بیکار در این بخش وجود ندارد. در بخش صنعت نیز میزان بیکاری زنان
بسیار اندک است به استثنای استان خوزستان که ۲/۴۴ درصد است
و بنادر خلیج فارس و بویراحمدی و کهکیلویه که به ترتیب ۴/۲۴ درصد
و ۳/۳۳ درصد میباشد در سایر استانها و فرمانداری کل میزان بیکاری
حتی به یک درصد هم نمی رسد.

در بخش خدمات بیکاری در مناطق مختلف متغیر است در بعضی موارد
مانند بویراحمد و کهکیلویه و ایلام به ترتیب به ۸ درصد و ۷ درصد
میرسد. در استانهای دیگر مانند خوزستان که میزان بیکاری در آنجا در یک
سطح بالاتری قرار دارد به ۴/۴۳ درصد بالغ میگردد و در استان کرمان
نیز میزان بیکاری زنان از ۴ درصد تجاوز میکند. بطور کلی میزان بیکاری
زنان در نقاط شهری استانها و فرمانداریهای کل بیشتر در بخش خدمات
متمرکز است.

جدول زیر توزیع بیکاران زن را برحسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط شهری استانها و فرمانداریکل کشور نشان میدهد.

بخشهای عمده فعالیت اقتصادی	کشاورزی	صنعت	خدمات
استان مرکزی	۱/۵۰	۰/۲۲	۲/۶۱
" گیلان	۰/۰۹	۰/۳۴	۳/۱۱
" مازندران	۰/۱۵	۰/۳۶	۱/۱۶
" آذربایجان شرقی	۰/۳۱	۰/۰۷	۱/۷۶
" " غربی	۱/۰۸	۰/۴۶	۰/۶۴
" کرمانشاهان	۳/۳۲	۰/۱۰	۳/۷۴
خوزستان	۰/۹۲	۲/۴۲	۴/۴۳
" فارس	۴/۹۸	۰/۵۰	۳/۱۹
" کرمان	۱/۳۹	۰/۴۱	۴/۱۸
" خراسان	۰/۴۸	۰/۲۷	۱/۵۵
" اصفهان	۰/۳۱	۰/۰۷	۲/۰۱
" کردستان	—	۰/۳۸	۰/۴۹
" فرمانداریکل همدان	۱/۲۶	۰/۱۶	۱/۴۴
" لرستان	۱/۵۶	۰/۰۹	۱/۶۰
" سیستان و بلوچستان	—	۰/۸۹	۰/۷۴
فرمانداریکل سمنان	—	۰/۲۳	۰/۷۲
" بنادر و جزایر عمان	—	۴/۲۴	۶/۳۵
" چهارمحال بختیاری	۲/۳۳	۰/۰۶	۱/۴۰
" بنادر خلیج فارس	—	۰/۶۴	۱/۲۶
" بویراحمد و کهکیلویه	—	۳/۳۳	۸/۰۸
" ایلام	—	—	۷/۰۲

ب - توزیع بیکاری برحسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط روستائی

استانها و فرمانداریهای کل

بطور کلی میتوان گفت بیکاری روستائیان در بخش کشاورزی زیاد چشمگیر نیست در اغلب استانها به استثنای استان خوزستان که میزان بیکاری در - بخش کشاورزی ۶۷۰/۲ درصد است و استان فارس که بیکاری روستائیان شاغل در بخش کشاورزی در یک حد بسیار بالائی قرار دارد و از ۱ درصد تجاوز میکند - در سایر استانها غالباً حتی به یک درصد نیز نمی رسد. در بخش صنعت نیز بیکاری مردان روستائی هرچند که توسعه و گسترش صدایع در روستا و یا حتی بهتر بگوئیم استقرار صنعت در روستاها مراحل ابتدائی خود را طی میکند بسیار زیاد مینماید بطوریکه میزان بیکاری بین ۱۴/ درصد در بنادر و جزایر عمان و ۲۹/۰ درصد در فرمانداری بویراحمد و کهکیلویه نوسان دارد ولی در اغلب موارد در استانها و فرمانداریهای کل میزان بیکاری در حد بالائی قرار دارد. در بخش خدمات نسبت به دو بخش کشاورزی و صنعت میزان بیکاری در حدود غیر قابل تصویری بالا است بطوریکه در استانهای سیستان و بلوچستان و خوزستان میزان بیکاری در خدمات نزدیک به ۲۹ درصد و فارس در حدود - ۲۲ درصد و بویراحمد و کهکیلویه حتی از ۴۰ درصد نیز متجاوز است و مطالعه این ارقام حاکی از این است که وضع اقتصادی این مناطق چندان رضایتبخش نیست و در نتیجه امکان اشتغال برای نیروی انسانی که به بازار کار روی میآورند میسر نیست. جدول زیر بخوبی میزان بیکاری مردان روستائی را برحسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در استانها و فرمانداریهای کل کشور نشان میدهد:

توزیع بیکاری مردان برحسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط روستائی
استانها و فرمانداریهای کل کشور

بخشهای عمده فعالیت	کشاورزی	صنعت	خدمات
استان مرکزی	۱/۲۰	۲/۶۹	۱۸/۰۳
گیلان	۰/۴۸	۲/۴۵	۷/۷۱
مازندران	۰/۴۱	۰/۸۸	۴/۲۴
آذربایجان شرقی	۱/۵۰	۴/۸۵	۸/۵۶
" غربی	۰/۴۰	۰/۸۷	۷/۰۱
کرمانشاهان	۱/۰۸	۳/۳۰	۱۶/۰۱
خوزستان	۲/۶۷	۵/۵۶	۲۸/۷۴
فارس	۱۱/۶۶	۴/۱۴	۲۲/۳۹
کرمان	۰/۶۰	۰/۵۸	۱۱/۳۵
خراسان	۰/۹۵	۱/۶۳	۹/۱۱
اصفهان	۰/۶۴	۱/۰۸	۷/۱۷
کردستان	۰/۲۷	۱/۶۸	۱۰/۰۶
همدان	۱/۲۴	۶/۷۲	۳/۹۸
لرستان	۰/۵۸	۸/—	۸/۹۶
سیستان و بلوچستان	۱/۱۴	۲/۷۹	۲۸/۹۹
سمنان	۱/۶۵	۳/۵۴	۸/۷۷
بنادر و جزایر عمان	۳/۷۹	۱۴/۱۳	۱۹/۵۵
چهارمحال و بختیاری	۱/۲۷	۱/۹۱	۹/۹۲
بنادر خلیج فارس	۲/۵۷	۵/۳۷	۱۲/۳۶
بویراحمد و کهکیلویه	۰/۲۷	۰/۲۹	۴۵/۰۲
ایلام	۰/۵۲	۰/۷۷	۵/۸۲

میزان بیکاری زنان در بخشهای عمده فعالیت اقتصادی مشابهست
 زیادی با میزان مردان ندارد بطوریکه در بخش صنعت میزان بیکاری
 بسیار اندک است و در هیچیک از استانها و فرمانداریهای کل حتی
 به یک درصد هم نمی رسد ،

در حالی که در بخش کشاورزی میزان بیکاری نوسانات زیادی در استانها
 و فرمانداریهای کل دارد . بطوریکه در فرمانداری چهارمحال
 بختیاری از ۱ درصد تجاوز میکند و در استان خوزستان که سطح
 بیکاری خیلی بالاست در حدود ۲ / درصد میباشد . میزان
 بیکاری در بخش خدمات بسیار بالاست . در استان مرکزی از ۱۸ در
 صد تجاوز و در استان فارس نزدیک به ۲۸ درصد است
 و در استان کرمان نیز از ۱۶ درصد تجاوز است .

جدول زیر توزیع بیکاران را برحسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط روستائی استانها و فرمانداریهای کل کشور نشان میدهد :

بخشهای عمده فعالیت	کشاورزی	صنعت	خدمات
استان مرکزی	۰/۷۵	۰/۰۷	۱۸/۰۳
گیلان	۰/۱۰	۰/۰۶	۱/۵۹
مازندران	۰/۲۳	۰/۱۷	۱/۶۶
آذربایجان شرقی	۱/۳۲	۰/۱۱	۵/۰۷
" غربی	۰/۲۶	۰/۰۷	۶/۴۹
کرمانشاهان	۲/۴۰	۰/۰۵	۷/۵۲
خوزستان	۲/۲۵	۰/۲۵	۱۱/۳۷
فارس	۱/۰۱	۰/۲۶	۲۷/۵۹
کرمان	۰/۷۵	۰/۱۳	۱۶/۸۳
خراسان	۰/۳۲	۰/۰۶	۹/۹۱
اصفهان	۰/۴۲	۰/۰۶	۵/۵۲
کردستان	۰/۱۲	۰/۰۱	۲/۱۵
همدان	۰/۶۵	۰/۰۷	۰/۸۶
لرستان	۰/۵۲	۰/۰۹	۸/۴۲
سیستان و بلوچستان	۲/۵۶	۰/۰۸	۱۱/۰۶
سمنان	۲/۳۰	—	۸/۹۳
بنادر و جزایر عمان	۶/۴۴	۰/۵۵	۹/۲۰
چهارمحال بختیاری	۱۰/۶۳	۰/۰۸	۵/۶۵
بنادر خلیج فارس	۱/۷۷	۰/۵۹	۵/۱۵
بویراحمد و کهکیلویه	۰/۱۷	—	۹/۴۶
ایلام	۰/۴۶	—	۱/۹۴

توزیع بیکاران بر حسب سن و جنس

در سال ۱۳۴۵ بالاترین درصد افراد در جستجوی کار نسبت به جمعیت فعال کشور در گروههای سنی ۱۴-۱۹۹۱۰-۱۵۱۵-۲۴۰ ساله قرار داشته است. این نسبت در مردان و زنان تا حدودی یکسان بوده است میزان بیکاری در کلیه گروههای سنی زنان در مقایسه با سال ۱۳۳۵ افزایش پیدا کرده است. در مورد مردان میتوان گفت که میزان بیکاری در گروههای سنی ۱۴-۱۰ ساله در این فاصله برابر شده ولی در سایر گروهها افزایش بیکاری زیاد محسوس نیست. جدول زیر توزیع بیکاران را بر حسب سن و جنس در سال ۱۳۳۵ و سال ۱۳۴۵ نشان میدهد:

میزان بیکاری مردان		میزان بیکاری زنان		گروههای سنی
۱۳۴۵	۱۳۳۵	۱۳۴۵	۱۳۳۵	
۷/۶	۱۵/۸	۰/۷	۵/-	۱۰-۱۴ ساله
۱۲/-	۱۳/۶	۱/۲	۸/-	" ۱۵-۱۹
۶/۱	۹/-	۰/۹	۶/۷	" ۲۰-۲۴
۳/۳	۳/۷	۰/۵	۱/۹	" ۲۵-۳۴
۲/۵	۳/-	۰/۶	۱/۲	" ۳۵-۴۶
۴/۳	۴/۲	۰/۷	۱/-	" ۴۵-۶۴
۷/۲	۴/۳	۱/۱	۱/۱	۶۵ ساله و بالاتر

جدول زیر همچنین توزیع درصد افراد بیکار را برحسب سن و جنس نشان

میدهد :

زن		مرد		گروههای سنی
۱۳۴۵	۱۳۳۵	۱۳۴۵	۱۳۳۵	
۲۳/۱	۱۱/۶	۱۲/۴	۶/۲	۱۴-۱۰ ساله
۳۰/۷	۲۱/۱	۲۲/۱	۲۳/۵	" ۱۹-۱۵
۲۵/۶	۱۴/۱	۲۱/۴	۱۸/۵	" ۲۴-۲۰
۱۰/۳	۱۱/۶	۱۶/۳	۱۷/۷	" ۳۴-۲۵
۵/۱	۱۱/۶	۱۱/۳	۹/۴	" ۴۴-۳۵
۴/۳	۲۳/-	۱۳/۶	۱۸/۵	" ۶۴-۴۵
۱/۱	۷/-	۲/۹	۶/۲	۶۵ ساله به بالا
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع

با مطالعه درجداول فوق بخوبی روشن میشود که بیشتر بیکاران—
 را افراد جوان و درسن فعالیت تشکیل میدهند . بطوریکه درسال
 ۱۳۴۵ ، بیکاران کمتر از ۲۵ سال ۵۶ درصد جمعیت فعال مردان و ۷۹
 درصد جمعیت فعال زنان بوده اند . درحالیکه درسال ۱۳۳۵ این
 نسبت برای مردان ۴۸ درصد و زنان ۴۷ درصد بوده است و مقایسه
 این ارقام بخوبی افزایش بیکاری جوانان را نشان میدهد . افزایش
 بیکاری جوانان ممکن است در اثر فقدان وسائل کافی برای تحصیل
 در سطوح مختلف آموزشی باشد و یا محدودیت مالی خانواده ها

که در این امر بی تأثیر نیست و کمبود درآمد خانوارهای ایرانی سبب شده که جوانان برای مشارکت در درآمد خانوادگی در جستجوی یافتن کار بامزد مناسب برآیند و نظر به اینکه فرصتهای اشتغال در کشور محدود است و نمی‌تواند کلیه افرادی که وارد کار میشوند جذب نماید در نتیجه عده‌ای از آنها بیکار میمانند.

توزیع بیکاری بر حسب سواد

در سال ۱۳۴۵ از نظر میزان بیکاری بین بیسوادان و باسوادان اختلاف فاحش وجود داشت که این اختلاف در بین زنان و مردان و شهر و روستا کاملاً مشهود بود بطوریکه در کلیه موارد میزان بیکاری باسوادان بیشتر از بیسوادان بود بطور کلی میتوان چنین پنداشت که بیسوادان — برای اغلب مشاغل آمادگی از خود نشان میدهند و در نتیجه میزان بیکاری آنها پائین است در حالی که با سوادان در اثر توقعات و انتظاراتی که دارند آسان به قبول هر شغلی تن در نمیدهند یا اینکه با وجود اشتغال به مشاغل مختلف ممکن است ارضاء خاطر آنها را فراهم نشود بنابراین خود را بیکار میپندارند.

مسأله مهم دیگری که در اینجا باید خاطر نشان ساخت این است که میزان بیکاری زنان نسبت به مردان قابل توجه است و شاید بتوان چنین استدلال کرد که کسب معلومات و دانش برای زنان همانند مردان عامل ورود به بازار کار برای انجام فعالیت اقتصادی است و چون امکانات اشتغال در بازار کار محدود است لذا عده‌ای از آنها در نتیجه بیکاری میمانند.

جدول زیر میزان بیکاری زنان و مردان باسواد و بیسواد را در نقاط

شهری و روستائی در سال ۱۳۴۵ نشان میدهد .

وضع سواد	شهر نشین		روستانشین	
	میزان بیکاری مردان	میزان بیکاری زنان	میزان بیکاری مردان	میزان بیکاری زنان
بیسواد	۴/۴۴	۱/۲۸	۲/۹	۱/۵۱
باسواد	۶/۳۲	۷/۳۹	۶/-	۶/۰۳

ازنقطه نظر توزیع بیکاران باسواد و بیسواد در مناطق مختلف کشور بطوریکه آمارهای سرشماری سال ۱۳۴۵ نشان میدهد در کلیه استانها و فرمانداریهای کل کشور بین باسوادان و بیسوادان اختلاف فاحش دیده میشود و در اغلب موارد میزان بیکاری باسوادان بیشتر از بیسوادان است به استثنای دو منطقه فرمانداریکل بنادر و جزایر بحر عمان و بویراحمدی و — که کیلویه که بالعکس میزان بیکاری بیسوادان بیشتر از باسوادان است و دلیل آن شاید این است که در این دو منطقه توسعه آموزش و پرورش محدود است و در نتیجه میزان باسوادان خیلی کم است . شاید این نتایج بتواند — مبین یک نوع بیکاری افراد باسواد باشد که در کشورهای در حال رشد — حکمفرماست . جدول زیر توزیع بیکاران باسواد و بیسواد زن و مرد را در — نقاط شهری استانها و فرمانداریهای کل کشور در سال ۱۳۴۵ نشان میدهد :

زنان		مردان		استان و فرمانداری کل
میزان بیکاری باسوادان	میزان بیکاری بیسوادان	میزان بیکاری باسوادان	میزان بیکاری بیسوادان	
۶/۳۸	۰/۹۹	۵/۳۰	۳/۹	استان مرکزی
۱۶/۱۵	۱/۲۰	۸/۵۲	۳/۲۷	" گیلان
۸/۰۸	۰/۶۳	۵/۵۲	۲/۵۲	" مازندران
۵/۳۹	۱/۰۵	۶/۱۹	۳/۲۹	" آذربایجان شرقی
۶/۳۴	۲/۴۴	۶/۱۶	۳/۷۹	" " غربی
۱۳/۷	۲/۹۵	۸/۷۹	۵/۵۱	" کرمانشاهان
۸/۳۵	۸/۱۶	۱۲/۱۷	۱۴/۷۸	" خوزستان
۱۳/۸۳	۱/۹۴	۸/۹۰	۶/۷۹	" فارس
۹/۰۹	۴/۳۳	۵/۷۵	۲/۸۳	" کرمان
۷/۹۰	۱/۳۳	۴/۳۴	۲/۱۱	" خراسان
۳/۹۲	۰/۵۶	۴/۷۸	۲/—	" اصفهان
۲/۵۶	۰/۴۸	۶/۴۵	۴/۲۸	" کردستان
۷/۷۱	۱/۴۴	۶/۲۱	۳/۲۷	فرمانداری کل همدان
۴/۵۶	۲/۲۶	۸/۸۱	۵/۳	" لرستان
۳/—	۲/۸۰	۵/۸۲	۳/۵۱	" سیستان و بلوچستان
۴/۵۷	۰/۲۵	۴/۱۹	۱/۰۴	فرمانداری کل سمنان
۱۳/۴۲	۱۰/۱۰	۹/۹۶	۱۴/۱۴	بنادر و جزایر بحر عمان
۰/۵۲	۰/۴۶	۶/۷۷	۲/۹۵	" چهارمحال و بختیاری
۱/۱۵	۲/۱۱	۷/۳۷	۵/۰۹	" بنادر و شلیج فارس
۳/۸۵	۸/۲۴	۱۱/۸۷	۱۶/۱۶	" بویراحمد و کهکیلویه
۱۳/۰۴	۰/۵۵	۷/۲۰	۱/۹۱	" ایلام

در روستاهای کشور نیز وضع به همان منوال نقاط شهری بود و میزان بیکاری با سوادان اختلاف فاحش یا میزان بیکاری بیسوادان داشت و این وضع برای مردان و زنان نیز صادق بود. ولی استان خراسان برای مردان از این لحاظ حالت استثنائی داشت. بطوریکه در این استان بود که بر نقاط روستائی میزان بیکاری بیسوادان چندین برابر میزان بیکاری باسوادان بود. جدول زیر توزیع بیکاران روستائیی را از نظر سواد، بر حسب استانها و فرمانداریکل و بتفکیک مرد و زن در سال ۱۳۴۵ — نشان میدهد:

زن		مرد		استان و فرمانداری کل
باسوار	بیسوار	باسوار	بی سوار	
۹/۷۸	۰/۳۶	۸/۰۳	۳/۷۲	استان مرکزی
۲/۳۳	۰/۱۸	۴/۲۷	۱/۳۹	" گیلان
۲/۰۸	۰/۶۱	۳/۵۶	۰/۸۶	" مازندران
۳/۵۵	۱/۱۷	۴/۵۴	۳/۸۷	" آذربایجان شرقی
۳/۹۵	۲/۲۶	۲/۹۸	۱/۴۱	" " غربی
۷/۰۱	۳/۸۶	۶/۱۶	۳/۳۴	" کرمانشاهان
۸/۱۷	۷/۹۷	۱۲/۱۵	۷/۱۸	" خوزستان
۱۷/۴۸	۵/۰۸	۱۲/۶۶	۶/۷	" فارس
۹/۲۲	۴/۶۱	۶/۶۳	۳/۶۴	" کرمان
۴/۸۵	۱/۸۷	۴/۷۹	۱۹/۴	" خراسان
۳/۳۰	۰/۳۴	۴/۴۹	۱/۴۷	" اصفهان
۱۶/۱۵	۹/۰۲	۱۲/۱۹	۵/۷۵	" سیستان و بلوچستان
۱/۵۶	۰/۷۷	۳/۱۳	۱/۵۷	" کردستان
۲/۶۲	۰/۱۳	۳/۷۱	۲/۳۳	" فرمانداری کل همدان
۷/۷۹	۰/۸۶	۴/۴۰	۲/۷۶	" لرستان
۲۲/۳۴	۱۲/۲۵	۱۶/۶۵	۱۰/۴۱	" بنادر و جزایر عمان
۸/۰۰	۱/۲۹	۴/۷۳	۳/۱۴	" چهارمحال بختیاری
۸/۶۰	۴/۵۰	۹/۴۴	۵/۴۱	" خلیج فارس
۶/۴۳	۴/۶۰	۸/۷۷	۲/۷۹	" سمنان
۱۲/۵۰	۱/۴۸	۴/۲۷	۱/۴۶	" بویراحمد و کهگیلویه
۱۱/۷۶	۲/۱۵	۲/۸۰	۱/۵۳	" ایلام

توزیع بیکاران باسواد از نظر مدرک تحصیلی

بزرگترین درصد بیکاران از نظر مدرک تحصیلی در نقاط شهری برای مردان متعلق به افراد ۲۰ بود که دوره شش ساله ابتدائی را طی کرده بودند و در مرحله بعدی کسانی بودند که تحصیلات آنها کمتر از ششم ابتدائی بود و نزدیک به یک چهارم مردان بیکار را افراد دیپلمه تشکیل میدادند. درصد بیکاران بالاتر از دیپلم بسیار کم بوده و به زحمت از ۲ درصد تجاوز میکرد. بیشترین درصد زنان بیکار را دیپلمه های دوره دبیرستان تشکیل میدادند که نسبت آنها از ۵ درصد نیز تجاوز میکرد و میتوان گفت دختران پس از طی دوره دبیرستان چون توفیق ورود به دانشگاه و مؤسسات عالی پیدا نمی کنند در نتیجه به بازار کار روی می آورند و چون امکان اشتغال برای همه آنها میسر نیست در نتیجه عده ای از آنان بیکار میمانند و از همین رو است که میزان بیکاری آنها در سطح بالاتری قرار دارد.

در نقاط روستائی بیشترین درصد مردان بیکار افرادی هستند که تحصیلات آنها کمتر از شش ساله دوره ابتدائی است. این نسبت از ۱۵ درصد متجاوز است و در مورد زنان نیز وضع کاملاً مشابه است بطوریکه بزرگترین نسبت بیکاران زن، آنهائی هستند که دوره شش ساله ابتدائی را به اتمام نرسانیده اند و در مرحله بعدی دارندگان گواهینامه دوره ابتدائی هستند. برای دلیل این امر شاید بتوان گفت، چون دوره تحصیلات متوسطه هنوز در روستا توسعه پیدا نکرده و اغلب روستائیان به گذراندن دوره ابتدائی قناعت مینمایند و بلافاصله برای اشتغال به بازار کار وارد میشوند و چون

امكان جذب آنها نيست بهمين دليل ميزان بيكاري آنها زيادتر از ساير گروهها است . جدول زير درصد بيجاران را بر حسب مدارك تحصيلي در شهر و روستا و براي زنان و مردان در سال ۱۳۴۵ نشان ميدهد :

مدارج تحصيلي	شهرنشين		روستائشين	
	درصد بيجاري مردان	درصد بيجاري زنان	درصد بيجاري مردان	درصد بيجاري زنان
كوترازي ابتدائي	۲۷/۳۶	۱۱/۳۷	۵۱/۰۳	۴۶/۶۶
ششم ابتدائي	۲۸/۶۳	۱۸/۳۹	۳۶/۳۲	۴۰/۶۰
كوترازي ديپلم	۱۶/۵۹	۱۲/۵۴	۶/۰۷	۵/-
ديپلم	۲۴/۸۷	۵۲/۸۵	۵/۹۸	۶/۱۹
كوترازي ليسانس	۰/۲۶	۰/۴۳	۰/۰۲	-
ليسانس	۱/۱۱	۲/۷۷	۰/۰۵	۰/۲۴
بالا تر از ليسانس	۰/۷۸	۱/۰۲	۰/۰۳	-
مدرك اظهار نشده	۰/۴۰	۰/۶۳	۰/۵۰	۱/۳۱
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

مسأله مهم در مورد بيجاران اين است كه مراكز دانشگاهي موجبات رشد سريع تحصيلات متوسطه در اين شهرها را فراهم آورده است . اين گسترش دوره متوسطه كاملاً جنبه تصنعی پيدا کرده و در اثر محدود بودن امكانات پذيرش دانشگاهها كه نمیتوانند كليه فارغ التحصيلان را در خود جای دهند پديده بيجاري در اين مراكز خود نمائي ميكند بطوريكه در اصفهان ۳۴ درصد بيجاران با سواد در استان مركزي و خراسان و آذربايجان در حدود ۲۸ درصد بيجاران مرد را ديپلمه ها تشكيل ميدهند .

علل بيجاري

آمارگيري نمونه اي نيروي انساني سال ۱۳۴۳ علل بيجاري جمعيت فعال را به شرح زير مشخص کرده است :

۱۳ درصد بعلت کمی درآمد ۶/۶۰ درصد به علت تقلیل کارگر و ۵۹/۴ درصد بععل دیگر در حال بیکاری هستند و ۲۱ درصد بقیه نیز علت بیکاری خود را اظهار نداشته بودند .

کم کاری

کم کاری در مواردی است که بعضی از افراد شاغل بطور تمام وقت کار نمیکنند ولی میتوانند و یا میخواهند کار دیگری علاوه بر آنکه بمعهد دارند انجام دهند یا اینکه درآمد یا بازده کار آنان ممکن است در اثر واگذاری شغلی مطابق استعداد حرفه آنها ، یا شرایط بهتر تولید یا تغییر شغل افزایش یابد ، کم کاری به اشکال مختلف خود نمائی میکند که بعضی از آنها از طریق بررسیهای آماری ، بطور دقیق قابل اندازه گیری است .

کم کاری را میتوان به دو نوع طبقه بندی کرد : الف - کم کاری آشکار در این حالت طول ساعات کار کمتر از ساعات کارعادی است و افراد بطور غیر ارادی - نیمه وقت فعالیت دارند . ب - کم کاری نامرئی - در این حالت افراد هستند که طول ساعات کار آنها بطور غیر طبیعی کاهش پیدا نکرده ، بلکه درآمد آنها بطور غیر طبیعی پائین است یا اینکه کاری که به این افراد واگذار شده امکان نمیدهد از استعداد و تخصص آنها بطور کامل استفاده شود .

در ایران برای اولین بار در سرشماری سال ۱۳۴۵ اطلاعاتی مربوط به کم کاری آشکار جمع آوری گردیده است و این اطلاعات مبتنی بر آمارهای سرشماری است . در صورتیکه ملاک ساعات کار طبیعی در هر هفته را ۳۶ ساعت در نظر بگیریم ، میتوان گفت که در سال ۱۳۴۵ تعداد جمعیت فعال کشور که در هفته کمتر از این تعداد ساعات کار میکردند در حدود ۱۶۲۵۲۰۰ نفر میشود در صورتیکه

به این تعداد افرادی که بنابه اقتضای فصلی موقتاً بیکار بوده اند افزوده شود که تعداد آنها طبق سرشماری بالغ بر ۴۴۲۰۰ نفر است تعداد کم کاران کشور به ۱۶۹۴۰۰ نفر بالغ میگردد که این افراد ۲۳ درصد کل جمعیت شاغل کشور را تشکیل میدهند .

الف. توزیع کم کاری برحسب تعداد ساعات کار در هفته

در حدود ۲۰ درصد کم کاران در هفته کمتر از ۸ ساعت کار میکردند در حدود ۲۲ درصد نیز ساعات کار آنها در هفته بین ۸ تا ۲۱ ساعت بود و بیش از ۱۸ درصد نیز ساعات کار آنها در هفته بین ۲۲ تا ۲۸ ساعت قرار داشت و ساعات کار نزدیک به ۴۰ درصد در سال ۱۳۴۵ بین ۲۹ تا ۳۵ ساعت در هفته بود . جدول زیر توزیع کم کاری را برحسب تعداد ساعات کار در هفته نشان میدهد :

ساعات کار در هفته	تعداد	درصد
کمتر از ۸ ساعت	۲۴۶۷۰۰	۱۹/۲
" ۸ تا ۱۴	۷۱۷۰۰	۵/۷
" ۱۵ تا ۲۱	۲۰۸۲۰۰	۱۶/۶
" ۲۲ تا ۲۸	۲۳۲۸۰۰	۱۸/۵
" ۲۹ تا ۳۵	۴۹۳۰۰۰	۳۹/۴
جمع	۱۲۵۲۴۰۰	۱۰۰

ب. توزیع کم کاری برحسب فعالیت های عمده اقتصادی

هرچند که وقتی صحبت از کم کاری است همه افکار متوجه

کشاورزی میشوند ولی برخلاف انتظار سرشماری سال ۱۳۴۵ نشان داده است که درصد کم کاری در بخش کشاورزی کمتر از بعضی رشته های فعالیت اقتصادی است. بیشترین درصد کم کاران در فعالیتهای غیر مشخص قرار دارد بطوریکه نزدیک به ۳۷ درصد اینگونه افراد کم کار میباشند. در مرحله بعدی تولیدات صنعتی قرار دارد که بیش از ۳۶ درصد شاغلین در این رشته کمتر از ۳۶ ساعت در هفته کار میکنند. در رشته خدمات نیز در حدود ۲۱ درصد افراد کم کار هستند و در بخش کشاورزی میزان کم کاری ۱۷/۴ درصد میباشد. جدول زیر توزیع کم کاری را برحسب فعالیت های عمده اقتصادی در سال ۱۳۴۵ نشان میدهد.

(ارقام به هزار)

فعالیت های عمده اقتصادی	شاغلین	کم کاری	میزان کم کاری	درصد کم کاری
کشاورزی	۳۱۶۸	۵۵۱	۱۷/۴	۴۳/۹
استخراج معدن و تولیدات صنعتی	۱۲۹۴	۳۳۴	۲۵/۸	۲۶/۶
ساختمان	۵۱۰	۵۱	۱۰	۴/-
برق. آبگاز	۵۳	۳/۴	۶/۴	۰/۳
بازرگانی	۵۵۲	۵۲/-	۹/۴	۴/۲
حمل و نقل و ارتباطات	۲۲۴	۱۷/-	۷/۵	۱/۳
خدمات	۹۳۰	۱۹۷/-	۲۱/۱	۱۵/۷
فعالیتهای غیر مشخص	۱۲۷	۴۷/-	۳۷/-	۳/۷
	۶۸۵۸	۱۲۵۲/۴	-	۱۰۰

در صورتیکه درصد کم کاری را برحسب فعالیت عمده مورد توجه قرار دهیم

ملاحظه میشود که نزدیک به ۴۴ درصد بیکاران را بخش کشاورزی تشکیل میدهد و این امر بخاطر این است که نزدیک به نصف نیروی کار کشور در بخش کشاورزی فعالیت دارند. در بخش تولیدات صنعتی و معادن نیز بیش از ۲۶ درصد کم کار قرار دارند. ورشته خدمات نیز ۱۵/۷ درصد کم کاران را در خود جای داده است.

ج. توزیع کم کاری برحسب مشاغل عمده

همانطوریکه جدول فوق نشان میدهد از نظر مشاغل نیز بیشتر کم کاران در مشاغل مربوط به کشاورزی فعالیت دارند که ۴۷/۶ درصد کل شاغلین را تشکیل میدهد و کارگران صنعت حمل و نقل ۳۵ درصد و در مرحله بعدی کارگران خدمات است که نسبت آنها در حدود ۷ درصد میباشد. جدول زیر توزیع درصد شاغلین کم کار را برحسب مشاغل عمده نشان میدهد:

درصد	مشاغل عمده فعالیت
۴۷/۶	مشاغل مربوط به کشاورزی
۳۵/-	کارگران صنعت حمل و نقل
۶/۶	کارگران خدمات و وابسته
۴/۲	فروشندهگان
۴/۶	فعالیت های نامشخص
۱۰۰	جمع

بررسی خصوصیات کم کاری در ایران روشنتر این است که در ایران ذخیره قابل ملاحظه ای از نیروی انسانی وجود دارد که آنچنان که لازم است مورد استفاده قرار نمیگیرد. برای کاهش لازم است اقدام مجدانه ای صورت گیرد و اولین راه حل ایجاد مشاغل جدید با بازده کافی است که بتواند بتدریج نیروی کم کار فعلی را جذب کند و توفیق در این امر موجب افزایش سطح تولید و ازدیاد حجم درآمد ملی کشور و قدرت تولیدی خواهد بود که نتیجتاً توزیع عادلانه را فراهم خواهد آورد.

فہرست مطالب (ہیکاری و کم کاری)

ردیف فصل	عنوان فصل	عنوان و موضوع بخشها و جداول مربوطه	شماره صفحه
-	پیشگفتار		۳
۱	بیکاری و کم کاری	بررسی عمومی بیکاری در ایران (جدول تحول بیکاری در کشورهای مختلف دنیا)	۴ ۷
۲	توزیع جغرافیائی بیکاری	(جدول میزان بیکاری زنان و مردان در نقاط شهری و روستائی در سال ۴۰) (جدول توزیع جغرافیائی جمعیت فعال و بیکاران در سال ۳۰) <u>توزیع بیکاری بر حسب مناطق مختلف و بر حسب جنس</u> (جدول توزیع میزان بیکاری مردان شهرنشین در استانها و فرمانداریهای کل در سالهای ۱۳۳۰ و ۱۳۴۰ و تفسیرات آن در فاصله ده سال) (جدول تحولات بیکاری مردان روستائی در فاصله سالهای ۱۳۳۰ و ۱۳۴۰) (جدول توزیع بیکاران زن در نقاط شهری و روستائی استانها و فرمانداریهای کل کشور)	۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳
۳	توزیع بیکاران بر حسب مشاغل	(جدول توزیع مردان و زنان شاغل و بیکار بر حسب مشاغل عمده در سال ۴۰) (جدول توزیع درصد بیکاران بر حسب مشاغل عمده برای مردان و زنان در سال ۴۰) (جدول توزیع بیکاری بر حسب مشاغل عمده برای زنان و مردان در سال ۴۰ در مناطق شهری) (جدول توزیع بیکاران مرد و زن شهری بر حسب مشاغل عمده و آماده بکار جدید در سال ۴۰) (جدول میزان بیکاری مردان و زنان روستائی بر حسب مشاغل عمده و آماده بکار جدید در سال ۴۰)	۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸

ردیف فصل	عنوان فصل	عنوان و موضوع بخشها و جداول مربوطه	شماره صفحه
۴	توزیع بیکاران بر حسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی	توزیع بیکاران بر حسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در استانها و فرمانداریهاییک	۱۸
		الف - توزیع بیکاری بر حسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط شهری	۱۹
		(جدول توزیع بیکاری مردان در بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط شهری استانها و فرمانداریهاییک)	۲۱
		(جدول توزیع بیکاران بر حسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط شهری استانها و فرمانداریهاییک)	۲۳
		ب - توزیع بیکاری بر حسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط روستائی استانها و فرمانداریهاییک	
		(جدول توزیع بیکاری مردان بر حسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط روستائی استانها و فرمانداریهاییک)	۲۵
		(جدول توزیع بیکاران زن بر حسب بخشهای عمده فعالیت اقتصادی در نقاط روستائی استانها و فرمانداریهاییک)	۲۷
۵	توزیع بیکاران بر حسب سن و جنس	(جدول توزیع بیکاران بر حسب سن و جنس در سال ۳۵ و ۴۵)	۲۸
		(جدول توزیع درصد افراد بیکار بر حسب سن و جنس)	۲۹
۶	توزیع بیکاری بر حسب سواد	(جدول میزان بیکاری زنان و مردان با سواد در نقاط شهری و روستائی در سال ۴۵)	۳۰
		(جدول توزیع بیکاران با سواد و بیسواد زن و مرد در نقاط شهری استانها و فرمانداریهاییک)	۳۱
		(در سال ۴۵)	۳۲

ردیف فصل	عنوان فصل	عنوان و موضوع بخشها و جداول مربوطه	شماره صفحه
۷	کم کاری	(جدول توزیع بیکاران روستائی از نظر سواد بر حسب استانها و فرمانداریهای یکل ویتفکیک زن و مرد در سال ۴۵)	۳۳
		<u>توزیع بیکاران با سواد از نظر مدرک تحصیلی</u>	۳۴
		(جدول درصد بیکاران زن و مرد بر حسب مدارک تحصیلی در شهر و روستا در سال ۴۵)	۳۵
		بررسی عمومی - طبقه بندی کم کاری	۳۶
		الف - توزیع کم کاری بر حسب تعداد ساعات کار در هفته	
		(جدول توزیع کم کاری بر حسب تعداد ساعات کار در هفته)	۳۷
		ب - توزیع کم کاری بر حسب فعالیتهای عمده اقتصادی	
		(جدول توزیع کم کاری بر حسب فعالیتهای عمده اقتصادی در سال ۴۵)	۳۸
		ج - توزیع کم کاری بر حسب مشاغل عمده	
		(جدول توزیع درصد مشاغلین کم کار بر حسب مشاغل عمده)	۳۹

تایید این گزارش وسیله خانم شهین صادقی انجام یافته است .